

KINNITATUD
sotsiaalministri 29.06.2020
käskkirjaga nr 70
MUUDETUD
sotsiaalministri 17.09.2020
käskkirjaga nr 87
MUUDETUD
Sotsiaalkaitseministri 04.05.2022
käskkirjaga nr 69

Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine

Abikõlblikkuse periood

01.01.2015–31.12.2023

Rakendusasutus

Sotsiaalministeerium

Rakendusüksus

Riigi Tugiteenuste Keskus

Toetuse saaja

Sotsiaalministeerium

Partnerid

Sotsiaalkindlustusamet

Tervise Arengu Instituut

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

SISUKORD

1. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE KIRJELDUS	4
1.1. Seos rakenduskavaga	4
1.1.1. Prioriteetne suund	4
1.1.2. Prioriteetse suuna alaeesmärk	4
1.1.3. Meetme nimetus	4
1.1.4. Meetme eesmärk	4
1.2. Toetuse andmise tingimused	4
1.2.1. Eesmärk	4
1.2.2. Tulemus	4
1.2.3. Vajalikkuse põhjendus	4
1.2.4. Eelarve	8
1.2.5. Sihtrühmad	8
2. TEGEVUSE KIRJELDUS TULEMUSTE SAAVUTAMISEKS	9
2.1. Asendushoolduse vormide mitmekesistamine ning tugitegevuste arendamine ja pakkumine	9
2.1.1. Asendushoolduse koolitused	9
2.1.2. Asendushoolduse tugiteenuste osutamine ja kutselise erihoolduspere teenuse katsetamine	11
2.1.3. Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine järelevalve tõhustamise kaudu	12
2.1.4. Teavitustegevused	13
2.1.5. Arendustegevused	14
2.2. Järelhoolduse arendamine	15
3. NÄITAJAD	16
4. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE MÕJU LÄBIVATELE TEEMADELE	17
5. SEOS PRIORITEETSE SUUNA TEISTE MEETMETE, TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE JA AVATUD TAOTLUSVOORUDEGA	19
6. SEOS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA	20
7. TOETUSE ANDMISE TINGIMUSTE RAKENDAMINE	21
7.1. Toetuse saaja ja partneri kohustused	21
7.2. Kulude abikõlblikkus	21
7.3. Toetuse maksmine	22
7.4. TAT muutmine	23
7.5. Toetuse kasutamise seotud teabe ja aruannete esitamine	24
7.6. Finantskorrektsioonid	25
7.7. Vaiete menetlemine	25
7.8. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi	25
8. RISKIDE HINDAMINE	26
9. LISAD	26

Mõisted

Asendushooldus – sotsiaalhoolekande seaduses (SHS) sätestatud kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on pika- või lühiajaline lapse heaolu ja õiguste tagamine, lapsele tema põhivajaduste rahuldamiseks peresarnaste elutingimuste võimaldamine, lapsele turvalise ja arenguks soodsa elukeskkonna loomine ning lapse ettevalmistamine võimetekohaseks toimetulekuks täisealisena. Asendushooldus jaguneb perepõhiseks ja asutusepõhiseks asendushoolduseks. SHS-ist lähtuvalt on asendushooldusteenuse perepõhine osutaja hoolduspere ning asendushooldusteenuse asutusepõhised osutajad on perekodu ja asenduskodu. Asendushooldusteenuse osutamine hooldusperes (varem perekonnas hooldamine), perekodus ja asenduskodus on avatud SHS §-des 45⁶–45⁸. Lisaks SHS-is sätestatule loetakse asendushooldusteenuse perepõhiseks osutamiseks käesoleva TAT tähenduses muud lapse hooldamist väljaspool tema enda perekonda, sealhulgas lapsele eestkoste määramist ja lapsendamist. Asendushooldusena ei käsitata käesolevas dokumendis lapse ajutist või pikaajalist viibimist ravi- või rehabilitatsiooniasutuses, tugiperes, kasvatuslike erivajadustega laste koolis või vanglas.

Perepõhine asendushooldus – lühi- või pikaajalise hoolduse korraldus, mille puhul on laps paigutatud peresse, mille vanem(ad) on valitud ja ette valmistatud asjakohast hooldusteenust osutama. Perepõhise asendushoolduse vormid on hoolduspere, eestkoste seadmine ja lapsendamine.

Eestkoste määramine – kohtu poolt eestkostja määramine lapsele, kelle kummalgi vanemal ei ole esindusõigust või lapse päritolu ei ole võimalik kindlaks teha. Eestkostja ülesanne on eestkostetava seaduslik esindamine ning eestkostetava isiku ja vara eest hoolitsemine oma ülesannete piirides.

Lapsendamine – perekonnaseaduse alusel kohtuotsusega tehtav toiming. Lapsendamise tulemusel tekivad lapsendaja ja lapsendatu vahel samad õigused ja kohustused, mis bioloogilise lapse sünni korral.

Professionaalse tugiisiku teenus asendushoolduselt elluastujale – isiku iseseisvat sotsiaalmajanduslikku toimetulekut soodustav teenus, mis seisneb juhendamises, julgustamises ja motiveerimises ning iseseisvuse ja vastutusvõime arendamises.

Toimetulek – isiku või perekonna füüsiline või psühhosotsiaalne võime igapäevases elus toime tulla.

Toimetulekuraskus – isiku või perekonna toimetulekut raskendav ajutine või püsiv asjaolu, mille tulemusena ei ole igapäevaelu vajaduste rahuldamine, õiguste realiseerimine ja kohustuste täitmine konkreetses elukeskkonnas isikule või perekonnale jõukohane.

Turvakoduteenus – SHS-is sätestatud kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatav sotsiaalteenus, mille eesmärk on tagada isikule ajutine eluase, turvaline keskkond ja esmane abi, sh kriisiabi, mis taastab isiku psüühilise tasakaalu ja tegevusvõime igapäevaelus, samuti teavitamine teistest abi saamise võimalustest. Tulenevalt isiku eest ja vajadusest tagatakse ka tema hooldamine ja arendamine. Kohaliku omavalitsuse üksus tagab perioodil, mis on vajalik turvalisuse tagamiseks ja edasise elu korraldamiseks, teenuse kättesaadavuse muu hulgas lapsele, kes vajab abi tema hooldamises esinevate puuduste tõttu, mis ohustavad tema elu, tervist või arengut.

Toetuse andmise tingimused on koostatud perioodi 2014–2023 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seadus*) § 16 lõike 1 alusel.

1. Toetuse andmise tingimuste kirjeldus

1.1. Seos rakenduskavaga

1.1.1. Prioriteetne suund

Sotsiaalse kaasatuse suurendamine

1.1.2. Prioriteetse suuna alaeesmärk

Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud või nende toimetulek on paranenud.

Rakenduskava väljundinäitaja	Perepõhiste asendushoolduse vormide pakkujate arv
-------------------------------------	---

1.1.3. Meetme nimetus

Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused.

1.1.4. Meetme eesmärk

Hoolekandeteenuseid saanud erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustega inimeste osalemine tööturul on suurenenud.¹

1.2. Toetuse andmise tingimused

1.2.1. Eesmärk

Suurendada perepõhise asendushooldusteenuse osutajate hulka. Parandada asendushoolduse kvaliteeti ning arendada asendushoolduse tugi- ja järelhooldusteenuseid.

1.2.2. Tulemus

Perepõhise asendushooldusteenuse osutajate arv on suurenenud. Asendushoolduse kvaliteet on paranenud ning asendushoolduse tugi- ja järelhooldusteenused on välja arendatud.

1.2.3. Vajalikkuse põhjendus

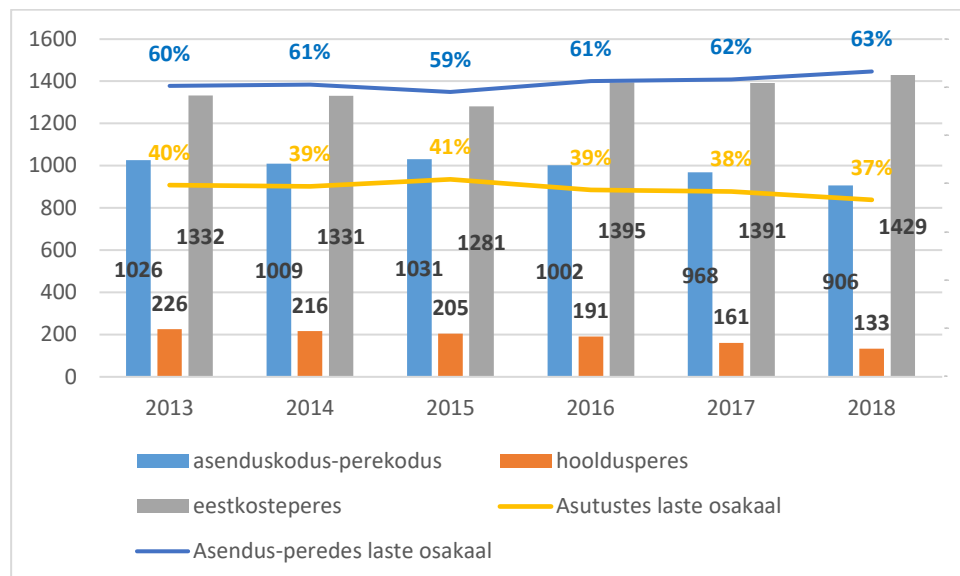
2014. aasta lõpus Sotsiaalministeeriumis valminud vanemliku hoolitsuseta laste asendushoolduse poliitikasoovituste roheline raamat (edaspidi *asendushoolduse roheline*

¹ Vastavalt Eesti Keele Instituudi soovitusel on käesolevas TATs sõna "toimetulekuraskustega" asemel kasutatud sõna "toimetulekuraskustes".

raamat) seab asendushoolduse strateegilisteks eesmärkideks perepõhise asendushoolduse osakaalu suurenemise, asendushoolduse kvaliteedi paranemise, tõhusama asendushoolduselt elluastumise ettevalmistuse ning järelhoolduse arendamise. Seatud eesmärgid aitavad tagada, et asendushooldusele paigutatud laste õigused ja heaolu on tagatud ning asendushoolduselt elluastuvad noored on täiskasvanuna iseseisvalt toimetulevad.²

Enne strateegiliste eesmärkide püstitamist tegi Sotsiaalministeerium 2013. aastal asendushoolduse kontseptsiooni alusanalüüsi, millest selgus, et Eestis domineerib asendushoolduse vormide seas jätkuvalt institutsionaalne asendushooldus ehk asenduskoduteenus. Selle põhjused olid ühelt poolt ajaloolised, teisalt aga seotud asendushoolduse institutsionaalse ja organisatsioonilise korralduse ning rahastamisega.

Seega oli asendushoolduse deinstitutionaliseerimise ja perepõhise asendushoolduse arendamise keskseks eelduseks Eesti asendushoolduse süsteemi institutsionaalne ja organisatsiooniline ümberkorraldamine ning rahastamis põhimõtete muutmine viisil, mis looks tingimused perepõhise asendushoolduse vormide arendamiseks võimalikult ühtsetel alustel. Üldreeglina tagab perepõhine hooldus noortele võrreldes institutsionaalse hooldusega parema ettevalmistuse iseseisvaks toimetulekuks täiskasvanuna ja toetab enam nende sidumist kogukonnaga. Eestis 2011. aastal asenduskodus kasvavate noorte seas tehtud uuringust³ selgus, et nende ettevalmistus elluastumiseks ja iseseisvaks eluks ei ole piisav. Asenduskodus ehk institutsionaalsel hooldusel kasvanud noortel on hilisemas elus vähem võimalusi tulla edukalt toime hariduse omandamisega ja tööturul, samuti on suurem tõenäosus olla sotsiaalselt isoleeritud ning vajada riigi abi vähese sissetuleku tõttu. Riigikontrolli 2009. aasta audit näitas, et kohaliku omavalitsuse esindajate hinnang asenduskodust elluastujate hilisemale toimetulekule on skeptiline: vaid 29% hindas, et asenduskodus viibinud noored saavad elus hakkama, 17% arvates on nende toimetulek rahuldav ning 45% leidis, et nad ei saa hakkama.⁴

² Vanemliku hoolitsuseta laste asendushoolduse poliitika soovituste roheline raamat, http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/Asendushooldus/ah_rr_dets_2014.pdf

³ Asenduskodudes kasvanud noorte valmisolek iseseisvaks eluks. Pirjo Turk. Poliitikauuringute Keskus PRAXIS. Tellija: SOS Lasteküla Eesti Ühing http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Too-ja_Sotsiaalpoliitika/Asenduskodude_uuring.pdf

⁴ Hooldusperedest elluastunute hilisema toimetuleku kohta anti samas positiivsemaid vastuseid. Siinjuures tuleb aga arvestada, et hooldusperes kasvavad enamasti lapsed, kellel ei ole puuet ega raskeid käitumishäireid, millest tulenevalt on neil juba eelduslikult suurem tõenäosus edasises elus paremini hakkama saada.

Asendushooldusel viibis 2018. aasta lõpu seisuga kokku 2468 last, neist oli asenduskodus või perekodus 906 last, hooldusperes 133 last ning 1429 last kasvas eeskostja perekonnas. Asendushooldusel viibivate laste arv on järjepidevalt vähenenud, kuid kõige enam on vähenenud nende laste arv, kes on paigutatud hooldusperre. Kui 2003. aastal oli perekonnas hooldamisel (enne 2018. aastat teenuse nimetus) 1081 last, siis 2013. aasta lõpus oli selliseid lapsi vaid 226 ning 2018. aasta lõpuks kõigest 133. Hooldusperes laste arvu vähenemine on tingitud nii asendushooldusel olevate laste arvu vähenemisest kui ka enamate laste paigutamise eestkosteperre. Samal ajal on institutsionaalsele asendushooldusele (asutustes) paigutatud laste osakaal vähenenud vähesel määral. 2013. aastal oli asendushooldusel olevatest lastest asutustes 40% ja perepõhisel asendushooldusel 60% lastest, 2018. aastal oli asutustes olevate laste osakaal 37% ja perepõhisel asendushooldusel olevate laste osakaal 63%. Perepõhise asendushoolduse osakaalu suurendamiseks nähti 2014. aasta asendushoolduse rohelises raamatus vajadust parandada hooldusperede ettevalmistuse kvaliteeti ja kättesaadavust ning arendada ja osutada peredele lapse perekonda paigutamise järel tugiteenuseid. Võttes arvesse nii TAT raames tehtavaid tegevusi kui ka riigieelarvest finantseeritavaid tegevusi, võib prognoosida, et aastaks 2020 on perepõhisel asendushooldusel 65% asendushooldusele paigutatud lastest.

Eestis on seni puudunud võimalus osutada perepõhist asendushooldusteenust spetsiifilisema ja suurema hooldusvajadusega vanemliku hoolitsuseta lastele. Seetõttu on täiendavalt vajadus ka kutseliste erihooldusperede järele, kes on saanud spetsiaalse ettevalmistuse ja väljaõppe just erihooldust vajavatele lastele ja noortele hoolduse pakkumiseks.

Perepõhise asendushoolduse osatähtsuse suurenemiseks on vajalik süsteemne lähenemine, mis ühelt poolt tegeleb perepõhise hoolduse võimaluste mitmekesistamisega ning teiselt poolt hooldusperesse paigutamise soodustamisega.

Perepõhise asendushoolduse osatähtsuse suurenemise üldiseks eelduseks võib pidada nii laiema üldsuse, võrgustikku kuuluvate spetsialistide kui ka võimalike uute asendushooldusteenust osutavate perekondade teadlikkuse paranemist perepõhise asendushoolduse vajalikkusest ja võimalustest.⁵

Hoolimata suundumusest perepõhisele asendushooldusele tuleb arvestada, et 2018. aasta lõpu seisuga oli asutusepõhisel hooldusel asendus- ja perekodus 37% kõigist asendushooldusel olevatest lastest. Suur hulk nendest lastest (ligikaudu 40%) on puudega. Puudega lastest omakorda enamik on raske ja sügava puudega lapsed, kellest suurem osa vajab ka edaspidi kompleksset ööpäevaringset hooldusteenust ning seetõttu ei ole nende paigutamine perepõhisele asendushooldusele alati võimalik. Seega on samal ajal vajadus panustada asutusepõhise asendushoolduse kvaliteedi parandamisse, pakkudes eelkõige töötajatele vajalikku ettevalmistust ning tuge teenuse osutamise ajal.

Samuti on vajalik arendada asendushoolduse üle tehtavat järelevalvet, et tagada teenust saavate laste õigused ja heaolu ning pakkuda teenuseosutajatele nõu ja tuge vajalike muutuste elluviimisel. Järelevalve tegemist asenduskoduteenuse kvaliteedi ja tulemuslikkuse üle on analüüsinud õiguskantsler 2013. aastal valminud asenduskoduteenuse analüüsi raames⁶, mis põhines kontrollkäikudel pooltesse asenduskodudes (35-st 18-sse) üle Eesti. Analüüsis on välja toodud, et järelevalve toimib, kuid see erineb maakonniti nii teenusele kehtestatud nõuete tõlgendamise, järelevalve regulaarsuse, eel- ja järelkontrolli tegemise kui ka järelevalvemeetodite poolest. Võrreldes TAT kehtestamise ajaga on järelevalve korraldus oluliselt muutunud – alates 01.01.2018 väljastab asendushooldusteenuse osutajatele

⁵ Vanemliku hoolitsuseta laste asendushoolduse poliitikasoovituste roheline raamat, http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/Asendushooldus/ah_rr_dets_2014.pdf

⁶ http://lasteombudsman.ee/sites/default/files/asenduskoduteenuse_analuus_0.pdf

asendus- ja perekodudes tegevuslubasid ning teeb nende üle järelevalvet Sotsiaalkindlustusamet. Kuna varem tegid järelevalvet maavalitsused, planeeris riik keskselt metoodika arendamist ja koolitusi, sest muud koordineerivat üksust selleks tegevuseks ei olnud. Praeguseks on järelevalve koondunud Sotsiaalkindlustusameti ühte osakonda, kus tegeletakse süsteemselt järelevalve metoodika, protsesside, süsteemide arendamisega, koolitusvajaduse väljaselgitamisega ja koolituste planeerimisega. TAT vahenditest on varem toetatud koolituste pakkumist, kuid 2020. aastal järelevalves suuremaid arendustegevusi ei planeerita. Tegevuse raames toetatakse järelevalveüksust asendushoolduse valdkonna spetsiifiliste teadmistega järelevalve planeerimisel ja tulemuste analüüsimisel ning vajaduse korral sekkumiste planeerimisel. Samuti panustatakse asendushooldusteenuse ja laste turvakodusteenuse kvaliteedijuhiste väljatöötamisse, mis on edaspidi aluseks asendushoolduse kvaliteedi hindamisel ja järelevalve tegemisel.

Eelnevalt kirjeldatud vajadustest lähtuvalt alustati 2015. aastal asendushoolduse rohelises raamatus välja toodud eesmärkide täitmiseks tegevuste elluviimist Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Planeeritud tegevused aitavad suurendada perepõhise asendushoolduse osakaalu, parandada asendushoolduse kvaliteeti ning aidata kaasa sellele, et asendushooldusel viibivad noored on tulevikus võimalikult hästi ette valmistatud iseseisvasse ellu astumiseks. Eesmärkide saavutamiseks jõustusid 01.01.2018 ka SHS-i muudatused, millega kujundati ümber nii asendushoolduse valdkonna senised teenused kui ka asendushooldusteenuste korraldus ja rahastamine. Varem kehtinud asenduskodusteenuse ja perekonnas hooldamise asemel loodi kaks eraldi teenust – asendushooldusteenus lapsealastele ja järelhooldusteenus täisealiste asendushoolduselt lahkuvatele noortele. Asendushooldusteenust osutatakse kolmel viisil – hooldusperes, perekodus ja asenduskodus. Asendushoolduse korralduse ja rahastamise ülesanne liikus kohalikesse omavalitsustesse. Samas liikus hooldusperede ühetaoline ettevalmistamine ja hindamine ning hooldusperede registri pidamine kohalikest omavalitsustest Sotsiaalkindlustusametisse.

Aastas lahkub asendushoolduselt täiskasvanuikka jõudmise või muudel põhjustel iseseisvasse ellu astumise tõttu ca 230 noort. Erinevalt peres kasvamisest ei toimu asendushoolduselt elluastumine järk-järgult, vaid on seotud kas täisealiseks saamisega või õpingute lõpetamisega ning iseseisev toimetulek tuleb saavutada kohe pärast asendushoolduselt lahkumist.

Eestis on asendushoolduselt lahkumine ja järelhooldus üha enam tähelepanu pälvinud. Varem on näiteks Euroopa Sotsiaalfondi 2007–2013 perioodi vahenditest juhtprojektina pakutud asendushoolduselt lahkunud noortele tugiisikuteenust. Alates 01.01.2018 on järelhooldus eraldi teenusena reguleeritud SHS-is. Siiski vajab asendushoolduselt lahkumine ja järelhoolduse käigus pakutav tugi täiendavat arendamist.

Üheks väiksemaks sihtrühmaks asendushooldusel viibivatest lastest on saatjata lapsed, alaealised inimkaubanduse ja seksuaalse väärkohtlemise ohvrid. Euroopa Liit peab inimkaubanduse tõkestamist ja ennetamist ning ohvrite kaitset väga tähtsaks. On oluline suurendada nende asendushooldusteenuse osutajate ja võrgustikku kuuluvate spetsialistide valdkondlikku teadlikkust, kes tegelevad saatjata alaealiste ning inimkaubanduse ja seksuaalse väärkohtlemise ohvritega.

2013. aastal Sotsiaalministeeriumis valminud asendushoolduse kontseptsiooni alusanalüüs selgitab, et asendushoolduselt lahkumise ettevalmistamise ja järelhoolduse korralduse parandamiseks tuleb kavandada seiretegevusi ja uuringuid, et selgitada välja asendushoolduselt lahkuvate ja lahkunud noorte edasine toimetulek iseseisvas elus ning

kogetavad probleemid ja riskid.⁷ Samuti on oluline pöörata senisest enam tähelepanu asendushoolduselt lahkuvate noorte elluastumise protsessi toetamisele ja järelhoolduse arendamisele, et aidata kaasa noorte tööturule suundumisele ja seal püsimisele, mis on omakorda eelduseks võimalikult iseseisvale sotsiaalsele ja majanduslikule toimetulekule.

Meetme 2.2 „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“ tegevuse 2.2.2 „Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine ja asendushoolduse vormide mitmekesistamine tugiteenuste ja järelhoolduse arendamise kaudu“ raames kavandatavate tegevuste abil toetatakse nii asendushoolduselt lahkujate kui tööturul vähem soodsas olukorras oleva sihtrühma paremat toimetulekut, soodustades nende sotsiaalset lõimitust kogukonnaga ja osalemist tööturul.

1.2.4. Eelarve

		Summa	Osakaal
1	ESFi toetus	6 209 341	85%
2	Riiklik kaasfinantseering	1 095 766	15%
3	Omafinantseering	0	0
4	Eelarve kokku	7 305 107	100%

1.2.5. Sihtrühmad

Asendushoolduselt lahkuvad ja lahkunud noored.

Asendushooldusteenuse osutajad (hoolduspere vanemad, eestkostjad, lapsendajad, asendushooldusteenuse osutajad asendus- ja perekodus, sh asutuse juhid) ja muud ööpäevaringse asutusepõhise teenuse osutajad (nt rehabilitatsiooniasutused, käitumisprobleemidega lastele mõeldud kinnise iseloomuga lasteasutused jne, kus asendushooldusel olevad lapsed võivad viibida), turvakodusteenuse osutajad, asendushooldusel viibivad lapsed ja noored ning perepõhise asendushooldusteenuse osutajate võrgustiku liikmed (nt lastekaitsetöötajad, õpetajad, arstid, laiendatud perekond jne).

Asendus- ja järelhoolduse valdkonna spetsialistid kohalikul ja riiklikul tasandil.

⁷ Asendushoolduse kontseptsiooni alusanalüüs, Sotsiaalministeerium 2013, http://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/Lapsed_ja_pered/ahk_alusanalys_dets_2013.pdf

2. Tegevuse kirjeldus tulemuste saavutamiseks

2.1. Asendushoolduse vormide mitmekesistamine ning tugitegevuste arendamine ja pakkumine

Tegevuse raames tagatakse vajalik ettevalmistus ja tugiteenused asendushooldusteenuse osutajatele ning arendatakse asendushooldusteenuse üle tehtavat järelevalvet. Lisaks arendatakse ja katsetatakse kutselise erihoolduspere teenust ning viiakse ellu teavitustegevused, et suurendada perepõhise asendushoolduse osakaalu.

Kõikide tugitegevuste arendustegevuste elluviimisel korraldatakse vajaduse korral töögrupe ja koosolekuid ning kaasatakse vajaduse korral sihtrühmi ja eksperte (sh väliseksperte). Selleks, et luua sihtrühma toetavad parimad võimalikud tugitegevused, osaletakse vajaduse korral teemaga seotud koolitustel ja kohtumistel nii Eestis kui väljaspool Eestit.

Samuti tehakse tegevuse raames mõjuanalüüs 2018. aastal jõustunud SHS-i muudatuste kohta, mis puudutavad otseselt TAT-s seatud eesmärgi ning mille rakendamise toetamisel on TAT tegevustel oluline roll.

2.1.1. Asendushoolduse koolitused

Asendushoolduse koolitustegevused viiakse ellu kolmel suunal:

- koolitused perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele;
- täienduskoolitused pere- ja asenduskodus asendushooldus- ja turvakodusteenuse osutajatele (sh asutuse juhtidele);
- täienduskoolitused asendushooldusteenuse osutajatele ja võrgustikku kuuluvatele spetsialistidele, kes tegelevad saatjata alaealiste ning inimkaubanduse ja seksuaalse väärkohtlemise ohvritega.

Kõikide suundade puhul toimub tegevus neljas etapis: sihtrühma vajaduste analüüs, analüüsil põhinevate koolitusprogrammide väljatöötamine või edasiarendamine, koolituste korraldamine ja koolituse tulemuslikkuse hindamine.

Täienduskoolitused perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele

Perepõhise asendushoolduse koolituste suunal arendatakse peamiselt edasi Ameerika Ühendriikide ja Rootsi päritolu PRIDE koolitust, mida Eestis on hooldusperede ja lapsendajate koolitamiseks kasutatud alates 2002. aastast. PRIDE koolitus on tõendus põhinev programm, mis koosneb moodulitest. Eestis korraldati koolitusi enne TAT perioodi osaliselt – toimusid peamiselt eelkoolitused ning väiksemas mahus põhikoolitused. Samuti olid ette valmistatud mõned koolitajate grupid. PRIDE koolituste järjepidevat arendustegevust, sealhulgas materjalide kaasajastamist ja õpetajate täiendusõpet ning koolituste tulemuslikkuse hindamist ei toimunud. Probleeme valmistas ka koolituste kättesaadavus, muu hulgas piirkondlike vajaduste arvestamine. Tegevuse käigus on analüüsitud PRIDE koolituse sisu ja vastavust Eesti spetsiifikale, samuti osaliselt rakendatud koolituse vastavust sihtrühma vajadustele, koolituste kättesaadavust ja ligipääsetavust ning koolitajate täiendusõppega seotud vajadusi. Analüüsi eesmärk oli välja tuua kitsaskohad ning esitada järeldused ja ettepanekud perepõhise hoolduse koolitusvaldkonna süsteemseks arendamiseks. Kaasates valdkonna eksperte ja huvirühmi, on esmalt tehtud analüüs ja vajalikud arendustegevused ning seejärel alustatud uuendatud kujul koolituste pakkumist. Vajaduse korral arendatakse ja pakutakse perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele lisaks PRIDE koolitusele täiendavaid sihtrühma vajadustest lähtuvaid koolitusi. Koolitatakse

juurde PRIDE koolitajaid, et tagada spetsialistide olemasolu kõigis Eesti piirkondades ja nii eesti kui vene keeles.

Täienduskoolitused asendushooldus- ja turvakoduteenuse osutajatele ning teenuseid osutavate asutuste juhtidele

Täienduskoolituse sihtrühmaks on asendushooldusteenust osutavate asenduskodude kasvatusalatootajad, perekodude perevanemad, turvakoduteenuse osutajad ning teenuseid osutavate asutuste juhid. Samuti asendushooldusel viibivate lastega kokku puutuvad haridusasutuste töötajad, haridusvaldkonna spetsialistid ja sotsiaalvaldkonna spetsialistid, kes vajavad täiendavaid asendushoolduse valdkonnaspetsiifilisi teadmisi ja oskusi toimetulekuks asendushooldusel viibivate laste ja noortega. Tegevus keskendub esmalt olemasoleva süsteemi ja õppekavade analüüsile, mille raames vaadatakse muu hulgas üle asenduskodu kasvatajatele, perevanematele ja turvakoduteenuse osutajatele vajalikud teadmised ja oskused, nende vastavus kehtivatele täienduskoolitusprogrammidele ning eelnevast tulenevad muutmisevajadused. Analüüs tehti 2016. aastal ning seejärel planeeriti vajalikud muudatused asendushooldusteenuse osutajate kvalifikatsiooninõuetele⁸, pakutavate koolituste sisule ja kättesaadavusele. Koolituste pakkumist alustati 2016. aasta lõpus peale vajalike arendustegevuste elluviimist. Asendushooldus- ja turvakoduteenuse osutajate täienduskoolituste suurema mõju tagamiseks selgitatakse välja ka asendushooldus- ja turvakodukoduteenuse osutajate juhtide koolitusvajadus ning alustatakse koolituse pakkumisega.

Täienduskoolitused asendushooldusteenuse osutajatele ja võrgustikku kuuluvatele spetsialistidele, kes tegelevad saatjata alaealiste ning inimkaubanduse ja seksuaalse väärkohtlemise ohvritega

Kolmandal suunal pakutakse koolitusi asendushooldusteenuse osutajatele ja võrgustikus töötavatele spetsialistidele, kes tegelevad saatjata alaealistega, inimkaubanduse ohvritega ja seksuaalselt väärkoheldud lastega. Tegevuse vajadus tuleneb asjaolust, et nimetatud sihtrühmadel on õigus saada asendushooldusteenust alates 2013. aastast ning nendele lastele teenuste osutamise kompetents on alles välja kujunemas. Samas on tegemist sihtrühmaga, kellel on võrreldes teiste lastega mõnevõrra erinevad vajadused ning seetõttu tuleb spetsialistidele, kes selle sihtrühmaga töötavad, tagada tavapärasest erinev ettevalmistus. Kuna nimetatud sihtrühm osaleb ka hariduselusel, vajavad ka haridusvaldkonna töötajad ja spetsialistid teadmisi, kuidas neid lapsi paremini mõista ja toetada. Koolitusvajaduse analüüs ja täienduskoolituse koolituskava asendushooldusteenuse osutajatele ja võrgustikus töötavatele spetsialistidele, kes tegelevad inimkaubanduse ja seksuaalse väärkohtlemise ohvritega, on aastatel 2018–2019 valminud ning aastal 2019. on korraldatud katsekoolitus. Koolitusvajaduse analüüs asendushoolduse pakkujatele ja võrgustikus töötavatele spetsialistidele, kes tegelevad saatjata alaealistega, koostati 2020. aastal.

Sihtrühm: perepõhise asendushooldusteenuse osutajad, asendushooldus- ja turvakoduteenuse osutajad ja juhid, asendushoolduse valdkonna spetsialistid, haridusasutuste töötajad, haridusvaldkonna spetsialistid.

Tegevuse elluviija: Sotsiaalministeerium, Tervise Arengu Instituut

Tegevuste üldajaraam: 2015–2023

⁸ Sotsiaalhoolekande seaduse § 15⁹ (kuni 31.12.2017 redaktsioonis)

2.1.2. Asendushoolduse tugiteenuste osutamine ja kutselise erihoolduspere teenuse katsetamine

Asendushoolduse tugiteenuseid pakutakse perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele, pere- ja asenduskodus asendushooldusteenuse osutajatele ja asutuse juhtidele, perepõhise asendushooldusteenuse osutajate võrgustiku liikmetele ja asendushoolduse valdkonna spetsialistidele.

Tugiteenused perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele

Peredele pakutakse mitmesuguseid nõustamisteenuseid ja mentorlust. Perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele tugiteenuste arendamine toimub juhtprojektina ning selle raames pakutakse peredele nõustamisteenuseid (nt telefoni- ja internetinõustamine, grupinõustamine, individuaalne psühholoogiline nõustamine) ja mentorlust ning teenuste osutamise käigus selgunud perede vajadustele vastavaid teisi tugiteenuseid. Tegevus on vajalik, et toetada asendushooldusteenust osutavaid perekondi ajal, kui valmistatakse lapse perre võtmiseks, samuti siis, kui laps on perekonda jõudnud ja tekivad raskused, millega perel üksi on keeruline toime tulla. Vajalik on kaasata ka perepõhise asendushooldusteenuse osutajate võrgustiku liikmeid, kellel on oluline roll perede toetamisel. Tegevuse tulemusel paraneb perepõhise asendushoolduse kvaliteet ning väheneb asendushoolduse teistele vormidele ümberpaigutatud laste arv. Tegevuse aluseks võetakse Sotsiaalministeeriumi rahastatud ja MTÜ Oma Pere poolt alates 2013. aastast katsetatud tugiteenused lapsendajaperedele.

Tegevuse mõju hinnatakse perioodi lõpus.

Sihtrühm: perepõhise asendushooldusteenuse osutajad ja nende võrgustiku liikmed

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Tegevuste üldajaraam: 2015–2023

Tugiteenused asendushooldusteenuse osutajatele asendus- ja perekodus

Asendus- ja perekodu kasvatajatele, perevanematele ja juhtidele pakutakse nõustamis- ja juhendamisteenuseid ning teenuste osutamise käigus selgunud teenuseosutajate vajadustele vastavaid teisi tugiteenuseid (sh supervisioonid ja kovisioonid). Tegevus aitab vältida asendushooldusteenuse osutajate professionaalset läbipõlemist ja sellest tingitud personali voolavust. See omakorda tähendab asendushooldusel viibivate laste jaoks püsivamat ja stabiilsemat elukorraldust. Samuti aitavad tugiteenused töötajatel leida lahendusi keerulistes olukordades ning kokkuvõttes parandada asendushoolduse kvaliteeti. Tegevused hõlmavad teenusevajaduse väljaselgitamist, teenuseosutajate leidmist ning teenuse korralduse ja mõju hindamist.

Sihtrühm: asendushooldusteenuse osutajad, asendushoolduse valdkonna spetsialistid

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Tegevuste üldajaraam: 2015–2023

Kutselise erihoolduspere ja kriisihoiduspere teenuse katsetamine

Asendushoolduse vormide mitmekesistamiseks on planeeritud kutselise erihoolduspere teenuse katsetamine. Kuna asendushooldust vajavad lapsed on järjest keerulisemate erivajadustega, millega toimetulekuks on vaja nii spetsiaalset ettevalmistust kui rohkem aega

lapsega tegelemiseks, edendatakse vabatahtliku hoolduspere kõrval ka muid perepõhise asendushooldusteenuse osutamise erivorme. Kutseline erihoolduspere on 2014. aasta asendushoolduse rohelise raamatu kohaselt perekond, kes tagab lapse hooldamise ja kasvatamise ööpäev läbi, saades oma tegevuse eest ka tasu. Kutselise erihoolduspere vajadus tuleneb asjaolust, et praegu puudub võimalus osutada perepõhist asendushooldusteenust spetsiifilisema ja suurema hooldusvajadusega vanemliku hoolitsuseta jäänud lastele (nt käitumis- ja sõltuvusprobleemidega või suure hooldusvajadusega lapsed ja alaealised õigusrikkujad) ning need lapsed suunatakse peamiselt asenduskodusse. Samas vajavad sedalaadi probleemidega lapsed institutsionaalse grupihoolduse asemel tihti pigem individualiseeritud lähenemist ja terapeutilist hooldust perepõhise asendushooldusteenuse osutaja peres. Kutselise erihoolduspere teenuse osutajad vajavad erihooldust vajavatele lastele teenuse osutamiseks spetsiaalset ettevalmistust ja väljaõpet. Samuti tuleb arendada perepõhist teenust (kriisihoiduspere) nendele lastele, kes vajavad hooldust lühikest aega ootamatus olukorras ning kes praegu paigutatakse perepõhiste hooldusvõimaluste puudumise tõttu turvakodusse.

Ettevalmistused tegevuse elluviimiseks algasid 2017. aastal ning teenuse kirjeldamine ja katsetamine toimub aastatel 2019–2022. Ettevalmistuste raames töötatakse välja kutselise erihoolduspere ja kriisihoiduspere teenuse kirjeldus ning korraldatakse hange teenuste katsetamiseks. Põhitegevusena katsetatakse teenuseid ja koostatakse katseperioodi kokkuvõtlik analüüs, mille põhjal esitatakse ettepanekud teenuse edasiseks arendamiseks ja rakendamiseks.

Sihtrühm: asendushooldusteenuse osutajad⁹, asendushooldusel viibivad lapsed

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Tegevuste üldajaraam: 2017–2023

2.1.3. Asendushoolduse kvaliteedi tõstmine järelevalve tõhustamise kaudu

Senise pigem tehnilise teenusele kehtestatud nõuete üle järelevalve tegemise asemel on vaja keskenduda teenuse kvaliteedile lähtuvalt lapse õigustest ja huvidest. Selleks tuleb pakkuda järelevalve tegijatele täiendavaid järelevalvemeetodeid ja juhiseid nende kasutamiseks. Tegevuse tulemusel tagatakse järelevalvetöötajate ühtne väljaõpe ning ühtlustatakse järelevalvemeetodeid ja praktikat, et arendada käesoleval ajal pigem sanktsioneeriva iseloomuga järelevalvesüsteemi sisulist poolt ning pakkuda seeläbi ka teenuseosutajatele tuge järelevalve käigus väljatoodud puuduste kõrvaldamiseks.

Asutusepõhisele asendushooldusele õigustatud lastest on osa lapsi paigutatud teisi asutusepõhiseid teenuseid saama, mistõttu on järelevalve kaasajastamine ja tõhustamine põhjendatud ka nendes lasteasutustes, kus lapsed viibivad pikema perioodi jooksul ööpäev läbi, sh turvakodud, rehabilitatsiooniasutused ja käitumisprobleemidega lastele mõeldud kinnise iseloomuga lasteasutused. Nimetatud teenuste puhul on sihtrühm osaliselt kattuv ning oluline on tagada laste õigused ja huvid kvaliteetse teenuse osutamise kaudu, mida aitab luua ka juhendav ja suunav kaasaegne järelevalve. Seega on tegevuse raames eesmärk parandada ka teiste ööpäevaringset asutusepõhist teenust osutavate lasteasutuste üle

⁹ Lisaks perepõhise asendushooldusteenuse osutajatele võivad teenuse katsetamise perioodil osaleda ka need asutusepõhised asendushooldusteenuse osutajad, kes osutavad teenust perekodus. Seda juhul, kui teenust osutatakse ühe perevanema poolt tema enda kodus.

tehtava järelevalve kvaliteeti. Oluline on ühtlustada ka perepõhise asendushooldusteenuse kvaliteedikriteeriume ja/või seire ja järelevalve põhimõtteid.

Tegevuse elluviimist alustati 2018. aastal, kui esmalt selgitati välja arendus- ja koolitusvajadused ning seejärel korraldati järelevalve tegijatele täienduskoolitused.

Võrreldes ESFi rahastusperioodi algusega on järelevalve korraldamise olukord oluliselt muutnud. Kuna varem tegid järelevalvet maavalitsused, planeeris riik keskselt meetodika arendamist ja koolitusi, sest muud koordineerivat üksust selleks tegevuseks ei olnud. Aastaks 2020 on järelevalve koondunud Sotsiaalkindlustusameti ühte osakonda, kus tegeletakse süsteemselt järelevalve meetodika, protsesside, süsteemide arendamisega, koolitusvajaduse väljaselgitamisega ja koolituste planeerimisega. Alates 2020. aastast toetatakse järelevalveüksust asendushoolduse valdkonna spetsiifiliste teadmistega järelevalve planeerimisel ja tulemuste analüüsimisel ning vajaduse korral sekkumiste planeerimisel. Samuti panustatakse asendushooldusteenuse ja laste turvakoduteenuse kvaliteedijuhiste väljatöötamisse, mis on edaspidi aluseks asendushoolduse kvaliteedi hindamisel ja järelevalve tegemisel. Viiakse ellu tegevused, et ühtlustada asendushooldusteenuse kvaliteedikriteeriume või seire/järelevalve põhimõtteid.

Sihtrühm: asendushoolduse valdkonna spetsialistid kohalikul ja riiklikul tasandil, asendushooldusteenuse osutajad ja muud ööpäevaringse teenuse osutajad asutustes, kus asendushooldusel olevad lapsed võivad viibida (nt turvakodud, rehabilitatsiooniasutused, käitumisprobleemidega lastele mõeldud kinnise iseloomuga lasteasutused jne), perepõhise asendushooldusteenuse osutajad

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Tegevuste üldajaraam: 2018–2023

2.1.4. Teavitustegevused

Nimetatud tegevuse raames on koostatud teavitusstrateegia ning seejärel ellu viidud teavitustegevused.

Esmalt selgitati välja probleemkohad ja teavitusvajadused, millest tulenevalt koostati teavitusstrateegia ja tegevusplan, mis aitab kõige efektiivsemalt kaasa perepõhise asendushoolduse kvaliteedi parandamise eesmärkide saavutamisele.

Teavitusstrateegia koostamist ja teavitustegevuste elluviimist alustati 2017. aastal. Täpsed tegevused, sealhulgas sihtrühmaspetsiifilised teavitustegevused ja meetodid määrati kindlaks strateegia ettevalmistamisel. 2020. aastal keskendutakse lisaks teavitustegevustele ka sihitatult enam hooldusperede värbamisplaani loomisele ja värbamisele.

Tegevuse tulemusel paraneb nii asendushooldusega seotud võrgustikku kuuluvate spetsialistide kui kogu ühiskonna teadlikkus perepõhise asendushoolduse võimalustest ning vanemliku hoolitsuseta laste õigustest ja vajadustest. Samuti aitab tegevus kaasa uute perepõhise asendushooldusteenuse osutajate leidmisele.

Sihtrühm: perepõhise asendushooldusteenuse osutajad, asendushoolduse valdkonna spetsialistid, Eesti ühiskond tervikuna

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet

Tegevuste üldajaraam: 2017–2023

2.1.5. Arendustegevused

Asendushoolduse tugitegevuste, sh asendus- ja perekodude töönõustamise, perepõhise asendushooldusteenuse osutajate tugiteenuste ja elluastuvate noorte tugiisikuteenuse arendamine ja kättesaadavuse suurendamine on läbiv tegevus kõikide TAT tegevuste puhul. Samuti on oluline sihtrühma teavitada, nõustada ja toetada tugitegevuste kasutamisel. Sotsiaalkindlustusameti ülesanne on tugitegevuste kättesaadavuse ja kvaliteedi arendamine ning arendus- ja koostöötegevuste jätkamine. Arendustegevustesse kaasatakse ka vastavaid siht- ja sidusrühmi ning organisatsioone, vajaduse korral valdkonna eksperte nii Eestist kui välisriikidest.

Viiakse ellu asendushoolduse arendustegevusi, mis tulenevad seadusandlikest muudatustest ja aitavad kaasa ESFi perioodi järel alustatud tegevuste jätkusuutlikkuse tagamisele. Sotsiaalkindlustusamet koostab asendushoolduse seadusandlikest muudatustest lähtuvalt vajaduse korral tööprotsesside kirjeldusi, juhendmaterjale ja soovitusi asendushooldusel olevate laste heaolu ja teenuste kvaliteedi tagamiseks ning tegeleb siht- ja sidusrühmade nõustamisega.

Arendustegevuste eesmärk on asendushoolduse tugitegevuste kaudu tagada asendushoolduse üle-eestiline ühetaoline kvaliteet ja areng ning nende korraldamise ja osutamise ühtlane kvaliteet tegevuste tarbijate jaoks.

Arendustegevuste elluviimisel kaasatakse seotud osapooli ning siht- ja sidusrühmi.

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet

Tegevuste üldajaraam: 2018–2023

2.2. Järelhoolduse arendamine

Asendushoolduselt lahkunud noorte hilisema iseseisva elu tegeliku toimetuleku ja vajaduste väljaselgitamiseks ning elluastumise tugisüsteemi arendamiseks tehti 2015. aastal uuring, mille eesmärk oli elluastumise ettevalmistuse tõhususe ning järelhoolduse raames rakendatavate tugimeetmete otstarbekuse ja tulemuslikkuse hindamine, samuti elluastumise ettevalmistuse ja järelhoolduse edasiste arenguvajaduste väljaselgitamine. Uuring korraldati noorte hulgas, kes on asendushoolduselt lahkunud ja iseseisvasse ellu astunud. Uuringu täpne valim töötati välja uuringu lähteülesande koostamisel koostöös huvigruppide ja ekspertidega. Uuring oli osaliselt eelanalüüsiks järgnevatele järelhoolduse tugiteenuse arendustele, mille viib ellu Sotsiaalkindlustusamet alates 2015. aasta lõpust. Uuringu tulemusi arvestatakse laiemalt täisealistele noortele asendushooldus- ja järelhooldusteenuste arendamisel. TAT perioodi lõpus tehakse uus uuring järelhoolduse arendustegevuste hindamiseks.

Peale uuringu tegemist ja täpsemate vajaduste selgumist arendati alates 2015. aasta teisest poolest ning osutatakse alates 2016. aastast asendushoolduselt elluastuvatele noortele iseseisvumist toetavaid tugiteenuseid. Tegevuste eesmärk on asendushoolduselt lahkuvate noorte elluastumise toetamine, sotsiaalsete ja eluoskuste arendamine ning võimalikult iseseisva toimetuleku tagamine, sealhulgas tööturule suundumise hõlbustamine ja seal püsimise toetamine. Asendushoolduselt lahkub igal aastal täisealiseks saamise või õpingute lõpetamise tõttu kokku ca 200–300 noort, kes kogevad iseseisva elu alustamisel mitmesuguseid raskusi, näiteks eluaseme leidmisel, tööle saamisel, endale elatise teenimisel, õpingute jätkamisel jne.

Ühe toetava tegevusena kavandatakse asendushoolduselt lahkuvatele ja lahkunud noortele professionaalse tugiisiku teenuse arendamist, et tagada asendushoolduselt elluastuvate noorte iseseisv toimetulek peale asendushoolduselt lahkumist. Teenus erineb varem Eestis väljaarendatud mitteformaalsest tugiisikuteenusest nii teenuse osutajate kui teenuse korralduse poolest.

Asendushoolduselt lahkumine toimub erinevas vanuses ning on tihti seotud asendushoolduse erinevate vormide ja noore õpingutega. Selleks, et tagada toetus noortele, kes iseseisvasse ellu astumisel tuge vajavad, kirjeldatakse enne teenuse osutamist teenuse kriteeriumeid, muu hulgas tuuakse välja elluastumisele eelnev ja järgnev ajaperiood, millal noorel on õigus teenust saada. Siinjuures tuleb arvestada, et tugiisiku vajadus võib tekkida juba elluastumise planeerimise etapis, mistõttu tuleb tugiisikuteenust võimaldada ka nendele noortele, kes lähiajal iseseisvasse ellu astumist planeerivad.

Lisaks pakutakse noortele grupina nõustamistegevusi, mis aitavad paremini iseseisvaks eluks valmistuda. Grupinõustamiste sisu, vorm ja tingimused töötatakse välja koostöös sidusrühmadega.

Sihtrühm: asendushoolduselt lahkuvad ja lahkunud noored

Tegevuse elluviija: Sotsiaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium

Tegevuste üldajaraam: 2015–2023

3. Näitajad

Näitaja	Näitaja nimetus	Algtase (2013)	Sihttase (2018)	Sihttase (2023)	Selgitus
Rakenduskava väljundinäitaja	Perepõhiste asendushoolduse vormide osutajate arv	0	750	1200	Panustab rakenduskava väljundnäitajasse.
TAT-spetsiifilised väljundinäitajad					
Tegevus 1. Asendushoolduse mitmekesistamine ja tugitegevused	Perepõhiste asendushoolduse vormide osutajate arv	0	750	1200	Panustab otseselt rakenduskava väljundnäitajasse.
	Koolitusel osalenud või tugiteenust saanud asenduskoduteenuse osutajate ja järelevalve tegijate arv	0	250	500	Asenduskoduteenuse osutajate täienduskoolitused, tugiteenused asenduskoduteenuse osutajatele ning järelevalve tegijate täienduskoolitused
Tegevus 2. Järeelhoolduse arendamine	Tugiteenuseid saanud asendushoolduselt elluastuvate noorte arv	0	245	200	

4. Toetuse andmise tingimuste mõju läbivatele teemadele

Toetuse andmise tingimused (TAT) mõjutavad:

Regionaalareng jah ei

TAT edukas elluviimine tasakaalustab asendushooldusteenuste levimust eri piirkondades. See on eelduseks kõigi piirkondade arengueelduste maksimaalseks ärakasutamiseks ja ühtlasemaks regionaalseks arenguks, kus inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head teenused, töökohad ja mitmekesiseid tegevusi võimaldav elukeskkond.

TAT tegevused aitavad kaasa: 1) perepõhise asendushoolduse osakaalu suurenemisele asendushoolduses ja selle kvaliteedi paranemisele, 2) asendushoolduselt lahkuvate noorte paremini toetatud elluastumisele ning seeläbi noorte võimalikult iseseisvale toimetulekule, sealhulgas tööturule suundumisele ja seal püsimisele.

Toetades perepõhise asendushooldusteenuse osutajaid nõustamiste ja koolitustega, ärgitatakse teenuseosutajate leidmist üle Eesti, mis omab mõju teenuse võimalikult kodu lähedasele ja paremale kättesaadavusele (piirkondades paraneb teenuse kättesaadavus ja kvaliteet). Ühtlasi on eri piirkondades perepõhise asendushoolduse arendamisel väike mõju ka piirkondliku inimressursi paremale kasutamisele.

Arvestades, et asendushoolduselt lahkuvad noored pärinevad eri piirkondadest ja nende elluastumisel soodustatakse nende naasmist kodukohta, võimaldab programmi tegevus noortel paremini leida töö ja elukoht regionaalselt erinevates piirkondades, omades seeläbi mõõdukat mõju ka piirkondlikule majandusarengule.

Keskkonnahoid ja kliima jah ei

Tegevuste elluviimisega ei kaasne otseselt muutust ega negatiivset mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärgile.¹⁰ Hinnang põhineb perioodi 2014–2020 Euroopa Liidu vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruandel.

Infoühiskond jah ei

TAT toetab mitmete tegevuste kaudu (veebinõustamine, teavitusematerjalide ülespanek veebi) infotehnoloogia potentsiaali nutikat kasutamist hoolekandevaldkonnas ja selle kaudu Eesti strateegiliste eesmärkide saavutamisel. Ka Eesti infoühiskonna arengukava 2020 näeb võimaliku tulevikusuunana mitmeid kaugteenuseid.

Programmi tegevuste elluviimisel kasutatakse infotehnoloogilisi vahendeid ja kanaleid (telefoni- ja veebinõustamised, materjalide veebipõhine levitamine jne) ning luuakse seeläbi parem teadlikkus infoühiskonna võimalustest perepõhise asendushooldusteenuse osutajate seas.

Riigivalitsemine jah ei

TAT edendab terviklikku ja tõhusat riigivalitsemist, toetades teenuse kvaliteedi ühtlustumist kogu riigis. Kavandatud teenuseuuringud aitavad edendada avalike teenuste kasutajasõbralikku osutamist.

¹⁰ [Euroopa Liidu vahendite kasutamise partnerlusleppe ja ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise \(KSH\) aruanne](#)

Võrdsed võimalused¹¹

Sooline võrdsus jah ei

TAT sisaldab tegevusi, mis panustavad otseselt soolise võrdõiguslikkuse edendamisse

jah ei

TAT tegevuste raames edendatakse perepõhise asendushooldusteenuse osutamist ja asendushoolduselt lahkuvate noorte paremat iseseisvat toimetulekut. Sealjuures lähtutakse asendushooldust saavate laste ja noorte toetamisel nende individuaalsetest vajadustest ning tagatakse läbivalt mõlemast soost lapsele ja noorele võrdsed võimalused. Ühtlasi jälgitakse, et tegevused toetaks nii poiste kui tüdrukute iseseisvat toimetulekut ning et haridus- ja karjäärivalikute toetamisel lähtutaks noore kutsumusest ja individuaalsetest võimetest, mitte soolisest kuuluvusest.

TAT panustab soolise võrdõiguslikkuse edendamisse sooküsimuste lõimimisega¹² TAT ettevalmistamisse, rakendamisse ja seiresse

jah ei

Võrdne kohtlemine

jah ei

Programmi tegevuste elluviimine edendab perepõhise asendushooldusteenuse osutamist ja asendushoolduselt lahkuvate noorte paremat iseseisvat toimetulekut. Seeläbi aidatakse kaasa ka keerulisemate asendushooldust vajavate laste parematele kasvutingimustele ja elus toimetulemisele. Ühelt poolt pakub arendatav tugisüsteem asendushooldusteenuse osutajatele enam julgust ja teadmisi, kuidas toime tulla ning aidata ja arendada puudega või käitumishäirega last. Teisalt tagavad elluastumist toetavad tegevused (nt professionaalne tugiisik) muu hulgas noore erivajadusest sõltuva iseseisvat toimetulekut toetava individuaalse lähenemise. Seega aitavad programmi tegevused kaasa asendushooldust vajavate laste ja noorte, sealhulgas erivajadusega ja puudega noorte võrdsemate võimaluste tagamisele ja ühiskonnaelus osalemisele.

TAT elluviimine aitab kaasa võrdsete võimaluste tagamisele ühiskonnas, toetades seega sidusa ja jätkusuutliku ühiskonna kujunemist. Tegevused hõlmavad eri soost ja rahvusest ning eri vanuses ja terviseseisundiga inimeste ühiskonnaelus täisväärtusliku osalemise võimaluste võrdsustamist teiste ühiskonnaliikmetega.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikkel 7. Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine ja mittediskrimineerimine.

¹² TAT ettevalmistamisel, rakendamisel ja seires võetakse arvesse naiste ja meeste erinevat olukorda ja vajadusi ning hinnatakse mõju naiste ja meeste sotsiaal-majanduslikule olukorrale ühiskonnas selleks, et tagada ühtmoodi kasu nii naistele kui meestele ning kaotada ebavõrdsus.

5. Seos prioriteetse suuna teiste meetmete, toetuse andmise tingimuste ja avatud taotlusvoorudega

Meetme „Tööturul osalmist toetavad hoolekandeteenused“ eesmärk on sotsiaalteenuste kättesaadavuse, mitmekesistamise ja kvaliteedi parandamise kaudu soodustada erivajadustega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustes inimeste osalemist tööturul.

Kuna asendushoolduselt lahkuvad noored võivad niisamuti nagu hoolduskoormusega isikud või erivajadusega inimesed jääda tööturult eemale ning sattuda seeläbi toimetulekuraskustesse, võib öelda, et käesolev TAT taotleb lähedasi eesmärke meetmete „Lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks“ ning „Kättesaadavate ja kvaliteetsete tervishoiuteenuste tagamine tööhõives püsimise ja hõivesse naasmise suurendamiseks“ TAT-de ja avatud taotlusvoorudega. TAT „Asendushoolduse kvaliteedi parandamine“ eesmärk on ühelt poolt asendushoolduse kvaliteedi arendamine, et pakutavad asendushooldusvõimalused tagaksid lapse kasvuperioodil järjepideva protsessina parima ettevalmistuse iseseisvaks toimetuleks ning teiselt poolt järelhooldusteenuste arendamine, et pakkuda tuge iseseisvasse ellu astumise planeerimiseks ja iseseisvas elus toimetulekuks.

Prioriteetse suuna tulemuslikkus saavutatakse eri meetmete raames tehtavate tegevuste elluviimisega.

6. Seos valdkondlike arengukavadega

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava aastateks 2014–2017 näeb ette tegeleda hoolekandeteenuste ja sotsiaaltoetuste vajadustepõhise kättesaadavuse, hoolekandeteenuste kvaliteedi ja klientide parema teadlikkuse tagamise ning hoolekandeteenuste jätkusuutlikkuse ja efektiivsusega.¹³

TAT on seotud laste ja perede arengukavaga perioodiks 2012–2020, mille eesmärk on riigis ühtsete arengusuundade tagamine laste ja perede heaolu ning toimetuleku toetamiseks, et kõigil lastel oleks võimalus kasvada ja elada turvalises ning inimsõbralikus elukeskkonnas. Laste ja perede arengukavas on peaeesmärgi saavutamiseks püstitatud viis strateegilist eesmärki:

1. Eesti laste- ja perepoliitika on teadmispõhine ja ühtne, et toetada ühiskonna jätkusuutlikkust.
2. Eesti on positiivset vanemlust toetav riik, kus pakutakse vajalikku tuge laste kasvatamisel ja vanemaks olemisel, et parandada laste elukvaliteeti ja tulevikuväljavaateid.
3. Lapse õigused on tagatud ning loodud on toimiv lastekaitstesüsteem, et väärtustada ühiskonnas iga last ja tema arengut ning heaolu toetavat turvalist keskkonda.
4. Eestis on perede adekvaatset majanduslikku toimetulekut toetav kombineeritud toetuste ja teenuste süsteem, et pakkuda perele püsivat kindlustunnet.
5. Meestel ja naistel on võrdsed võimalused töö-, pere- ja eraelu ühitamiseks, et soodustada kvaliteetset ja iga pereliikme vajadustele vastavat igapäevaelu.

TAT „Asendushoolduse kvaliteedi parandamine“ omab seost kõigi laste ja perede arengukavas nimetatud peamiste strateegiliste eesmärkidega, kuid asendushoolduse arendamise tegevused on välja toodud strateegilise eesmärgi nr 3 meetmes 3.3, millest lähtuvalt on eesmärk inimeste vajadustest lähtuvate efektiivsete sekkumiste pakkumine ja arendamine. Vanemliku hoolitsuseta laste puhul on peamisteks tegevussuundadeks peresarnase ja igakülgset arengut soodustava elukeskkonna võimaldamine, sealhulgas hooldus-, eeskoste- ja lapsendajaperdele eel- ja järelteenuseid hõlmava tugisüsteemi väljatöötamine. Nimetatud meetmega seonduvalt valmis 2014. aasta lõpus Sotsiaalministeeriumis asendushoolduse roheline raamat, mis sätestab põhimõtted asendushoolduse kvaliteedi parandamiseks, perepõhise asendushoolduse arendamiseks ning asendushoolduselt elluastumise toetamiseks. Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid kasutatakse osaliselt asendushoolduse rohelises raamatus seatud strateegiliste eesmärkide saavutamiseks.

Konkurentsivõime kava Eesti 2020 kaks kesket eesmärki on Eesti tootlikkuse ja tööhõive suurendamine. Lähiaastate peamine fookus on hariduse ja tööhõive valdkonnal rõhuasetusega pikaajaliste ja noorte töötute tööturule integreerimisel ning oskuste arendamisel. Suurimas vaesusriskis on läbi aastate olnud töötud ning üksi elavad üle 65-aastased inimesed.¹⁴ Kuna asendushoolduselt lahkunud noored, eelkõige institutsionaalselt asendushoolduselt lahkunud noored, on iseseisvasse ellu astumisel ning tööturule suundumisel ja seal püsimisel võrreldes bioloogilises peres kasvavate noortega ohustatud, on vaja neid tööturule suundumisel ja tööturul püsimisel abistada. Selleks on TAT-s planeeritud tegevused muu hulgas asendushoolduse kvaliteedi parandamiseks, perepõhise asendushoolduse arendamiseks ning asendushoolduselt elluastumise ja järelhoolduse arendamiseks (nt professionaalse tugiisiku teenuse osutamine asendushoolduselt lahkujatele).

¹³ <http://www.sm.ee/meie/eesmargid-ja-nende-taitmine/ministeeriumi-arengukava.html>

¹⁴ <http://valitsus.ee/et/riigikantselei/eesti2020>

7. Toetuse andmise tingimuste rakendamine

7.1. Toetuse saaja ja partneri kohustused

7.1.1. Toetuse saajale kohalduvad lisaks käesolevas TAT-s sätestatud perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seadus*) §-des 24 ja 26 ning struktuuritoetuse seaduse alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused. Ühtlasi on toetuse saaja kohustatud:

7.1.1.1 esitama rakendusasutusele (edaspidi RA) TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste detailse kirjelduse (lisa 1 vorm A) ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa (lisa 1 vorm B) kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks;

7.1.1.2 esitama punktis 7.1.1.1 nimetatud dokumendid peale nende kinnitamist viie tööpäeva jooksul rakendusüksusele (edaspidi RÜ);

7.1.1.3 esitama RA nõudmisel TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa;

7.1.1.4 rakendama TAT-d vastavalt kinnitatud detailsele tegevuste kirjeldusele ja eelarvele;

7.1.1.5 esitama RA-le TAT eelarve täitmise aruande iga kuu 10. kuupäevaks eelmise kuu kohta RA poolt väljatöötatud vormil;

7.1.1.6 esitama RÜ-le järgneva eelarveaasta väljamaksete prognoosi 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale lisa 1 vormi A ja vormi B kinnitamist. Esimese eelarveaasta väljamaksete prognoos tuleb esitada 15 tööpäeva jooksul TAT kinnitamisest;

7.1.1.7 esitama korrigeeritud prognoosi järele jäänud eelarveaasta kohta, kui punktis 7.3 nimetatud maksetaotlus erineb rohkem kui ¼ võrra punktis 7.1.1.6 esitatud prognoosist;

7.1.1.8 pidama arvestust projekti tulude üle vastavalt ühendmääruse § 5 lõikele 6 ning esitama nimetatud arvestuse RÜ-le üks kord aastas 20. jaanuariks eelmise kalendriaasta kohta või muul ajal RÜ nõudmisel.

7.1.2. TAT partnerile kohaldub struktuuritoetuse seaduse § 25. Ühtlasi on partner kohustatud:

7.1.2.1 esitama toetuse saaja nõudmisel punktis 7.3.3 nimetatud partneri organisatsiooni dokumendid;

7.1.2.2 esitama toetuse saajale partneri järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste detailse kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa jooksva aasta 1. oktoobriks;

7.1.2.3 esitama toetuse saaja poolt antud tähtjaks järgneva eelarveaasta TAT kulude planeerimiseks prognoosi ja jooksva eelarveaasta prognoosi parandused ja/või muudatusettepanekud lähtuvalt toetuse saaja ja/või partneri vajadusest;

7.1.2.4 esitama toetuse saajale maksetaotluse tasutud kuludokumentide alusel hiljemalt iga kuu 10. kuupäevaks või vastavalt toetuse saaja nõudele viis tööpäeva enne TAT prognoosis märgitud toetuse saaja maksetaotluse RÜ-le esitamise tähtaega;

7.1.2.5 esitama toetuse saajale elektrooniliselt TAT vahearuaande iga aasta 5. jaanuariks ja 5. juuniks ning lõpparuande toetuse saaja antud tähtjaks;

7.1.2.6 esitama toetuse saajale iga kvartali lõppedes hiljemalt järgmise kuu 7. kuupäevaks tegevustes osalejate andmed;

7.1.2.7 esitama toetuse saajale eelarve täitmise aruande hiljemalt iga kuu 5. kuupäevaks;

7.1.2.8 esitama toetuse saajale esimeses maksetaotluses esitatud kuludega ning edaspidi RÜ poolt saadetud valimiridade põhjal kaasnevad lisadokumendid (sh hankedokumendid, memod, osalejate nimekirjad, päevakavad) ja andma vajaduse korral täiendavaid selgitusi.

7.2. Kulude abikõlblikkus

7.2.1. Kulu on abikõlblik, kui see on põhjendatud, tekib vastavalt Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (edaspidi

ühendmäärus) § 2 lõigetele 3 ja 4 ning makstakse vastavalt lõikele 5 ning on kooskõlas Euroopa Liidu ja Eesti õigusega.

7.2.2. Abikõlblikeks kuludeks loetakse käesolevas TAT-s nimetatud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud, mis vastavad ühendmääruses ja käesolevas TAT-s sätestatud tingimustele.

7.2.3. Muu hulgas on abikõlblikud kulud:

7.2.3.1 TAT elluviimisega seotud otsesed personalikulud vastavalt ühendmääruse § 3 lõike 1 punktidele 1–4;

7.2.3.2 TAT kaudsed kulud 15% ühtse määra alusel arvestatuna otsestest personalikuludest. TAT kaudseteks kuludeks loetakse ühendmääruse § 9 lõikes 5 nimetatud TAT üldkulud ning § 9 lõikes 6 nimetatud tegevuste tegemisel tekkivad personalikulud.

7.2.4. Lisaks ühendmääruse §-s 4 nimetatud kuludele on TAT raames mitteabikõlblikud järgmised kulud:

7.2.4.1 päevaraha, majutuskulu ja mootorsõiduki kasutamise kulu osas, mis ületab vastavates õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvat piirmäära;

7.2.4.2 hoonestatud ja hoonestamata maa, kinnisvara ja mootorsõiduki ost;

7.2.4.3 ühtse määra alusel hüvitatud kaudsed kulud enne käesoleva TAT kinnitamist;

7.2.4.4 väliskoolitus- ja välislähetuskulud väljaspool Euroopa Liidu liikmesriike.

7.3. Toetuse maksmine

7.3.1. Toetuse maksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 28–30 ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele. Lihtsustatud hüvitamisviiside alusel toetuse väljamaksmisel kulu tegelikku maksumust ei tõendata ega kontrollita.

7.3.2. Toetust makstakse ühendmääruse § 14 lõike 1 punkti 1 alusel.

7.3.3. Enne esimese maksetaotluse esitamist peab toetuse saaja esitama RÜ-le:

7.3.3.1 väljavõtte oma raamatupidamise sise-eeskirjast, milles on kirjeldatud, kuidas TAT kulud ja tasumist eristatakse raamatupidamises muudest TAT rakendaja kuludest;

7.3.3.2 koopia riigihangete tegemise korrast asutuses;

7.3.3.3 lühikirjelduse TAT rakendamise seotud dokumentide algatamise, viseerimise ja kinnitamise kohta ning vajaduse korral allkirjaõigusliku isiku poolt edasivolitatud õiguste korral vastavad volituste koopiad.

7.3.4. Punktis 7.3.3 nimetatud dokumente ei tule esitada, kui toetuse saaja on varasema TAT rakendamisel nimetatud dokumendid esitanud ja neid ei ole enne uue TAT rakendamist muudetud. Toetuse saaja esitab RÜ-le sellekohase kirjaliku kinnituse.

7.3.5. Maksetaotlusi võib esitada kõige harvem üks kord kvartalis ja kõige sagedamini üks kord kuus. Kui makstud abikõlblike kulude maksumus on riigihanke piirmääruga võrdne või ületab seda, esitatakse maksetaotlus üks kord kuus. Maksetaotluse menetlusaeg on kuni 90 kalendripäeva.

7.3.6. Toetus makstakse toetuse saajale välja ühendmääruses kehtestatud korras RÜ-le esitatud maksetaotluse alusel struktuuritoetuse registri kaudu või registriväliselt. Maksetaotluse vormi kinnitab RÜ.

7.3.7. Projekti kaudsed kulud makstakse välja, arvestatuna 15% projekti abikõlblikest otsestest personalikuludest.

7.3.8. Toetus makstakse välja vastavalt TAT-s nimetatud toetuse osakaalule abikõlblikest kuludest ja mitte rohkem, kui määratud toetuse summa.

7.3.9. RÜ-l on õigus peatada maksetaotluse menetlemine osaliselt või täielikult, kui:

7.3.9.1 maksetaotluses esineb puudusi;

7.3.9.2 toetuse kasutamisega seotud kohustus on täitmata;

7.3.9.3 kulu abikõlblikkus ei ole üheselt selge;

7.3.9.4 ilmnunud asjaolude põhjal on kahtlus, et toetuse saaja ei suuda viia TAT-d ettenähtud ajaks ellu või saavutada kavandatud tulemust;

7.3.9.5 maksetaotlusega taotletavat toetuse summat on võimalik struktuuritoetuse seaduse § 48 lõike 3 kohaselt tasaarveldada struktuuritoetuse seaduse § 30 lõigete 5 ja 6 alusel väljamaksmisele mittekuuluva või finantskorrektsiooni otsuse kavandis nimetatud tagasimaksmisele kuuluva toetusega.

7.3.10. Kui maksetaotluse kontrollimisel ilmneb, et toetuse saajal on täitmata maksetaotluses nimetatud kuluga seotud kohustus või nõue või maksetaotluses esineb puudus, mida on võimalik kõrvaldada RÜ määratud tähtaja jooksul, võib RÜ määrata kohustuse ja nõude täitmiseks ning puuduse kõrvaldamiseks uue tähtaja. Kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse määratud tähtaja jooksul, loetakse, et maksetaotlus on esitatud puudusteta ja kohustus või nõue on täidetud.

7.3.11. Korraldusasutus võib kontrollida kulude abikõlblikkust, sealjuures kulu abikõlblikuks lugemise aluseks olevat teavet, dokumente ja muid tõendeid. Korraldusasutus võib kohustada RÜ-d peatama maksetaotluse menetluse osaliselt või täielikult struktuuritoetuse § 30 lõikes 4 nimetatud juhtudel.

7.3.12. Korraldusasutus keelab RÜ-l toetuse väljamaksmise, kui kulu ei ole abikõlblik. Korraldusasutus võib keelata toetuse maksmise struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 6 nimetatud juhtudel.

7.3.13. Lõppmakse esitatakse hiljemalt koos TAT lõpparuandega ja RÜ teeb lõppmakse pärast lõpparuande kinnitamist. Vastavalt ühendmääruse § 13 lõikes 1 sätestatud tingimusele tuleb lõppmakse esitada RÜ-le hiljemalt 17.01.2024 ning makse peab olema tasutud hiljemalt 31.12.2023.

7.4. TAT muutmine

7.4.1. Kui ilmneb vajadus TAT tegevusi, tulemusi, eelarvet, näitajaid või TAT abikõlblikkuse perioodi muuta, esitab toetuse saaja RA-le põhjendatud taotluse.

7.4.2. RA vaatab punktis 7.4.1 viidatud muudatuse taotluse läbi 25 tööpäeva jooksul alates taotluse kättesaamisest ja teeb otsuse TAT muutmise taotluse kohta peale punktis 7.4.4 nimetatud RÜ poolt edastatud ettepanekut ja punktis 7.4.8 nimetatud kooskõlastamist.

7.4.3. Puuduste esinemise korral annab RA toetuse saajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

7.4.4. RA edastab muutmise taotluse peale läbivaatamist arvamuse avaldamiseks RÜ-le. RÜ-l on õigus teha muudatuste kohta ettepanekuid. RÜ esitatavate ettepanekute tähtaeg kooskõlastatakse RA-ga muudatuste sisust ja ulatusest lähtuvalt.

7.4.5. RÜ võib toetuse saajale või RA-le teha ettepanekuid TAT eelarve muutmiseks, kui TAT seirearuandes esitatud andmetest või muudest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT eduka elluviimise tagamiseks.

7.4.6. TAT muutmist ei saa taotleda sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui on olemas RA ja RÜ nõusolek.

7.4.7. RA võib TAT-d muuta, kui selgub, et muudatuse tegemine on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või toetuse saajal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TAT rakendamisel on kalendriaasta lõpu seisuga tekkinud eelarveliste vahendite jääk, on RA-l õigus vähendada TAT kogueelarvet kalendriaasta kasutamata jäänud eelarve summa ulatuses.

7.4.8. TAT muutmise koostööd tehakse korraldusasutusega, valdkondlikku komisjoni kuuluva rakendusametiga ja teiste rakendusametitega, kes vastutavad sama prioriteetse suuna meetme, meetme tegevuse või meetme tegevuste kogumi rakendamise eest.

7.4.9. TAT muutmiseks punkti 7.4.1 tähenduses ei loeta:

7.4.9.1 punktis 7.1.1 nimetatud järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste kirjelduse ja sellele vastava eelarve kulukohtade kaupa (edaspidi tegevuste kirjeldus ja eelarve) esitamist;

7.4.9.2 lisa 1 vormis B näidatud toetuse ja omafinantseeringu muutmist aastati tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja määr ei muutu.

7.4.10. RA vaatab tegevuste kirjelduse ja eelarve läbi 20 tööpäeva jooksul ning puuduste mitteesinemise korral esitab need punkti 7.4.8 kohaselt koostööd tehmisel. Peale koostööd tehmisel esitab RA tegevuste kirjelduse ja eelarve ministriale kinnitamiseks.

7.4.11. Tegevuste kirjelduses ja/või eelarves puuduste esinemise korral annab RA toetuse saajale tähtsate puuduste kõrvaldamiseks. Tegevuste kirjelduse ja/või eelarve menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtsate võrra.

7.4.12. Eelnevalt RA-ga kirjalikult koostööd tehades ei eelda TAT muutmist konkreetse(te) aasta(te) vastavale tegevuskavale kinnitatud eelarve muutmise tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ja osakaal finantsallikates ei muutu, kui:

7.4.12.1 kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15% ja

7.4.12.2 muudatuste summa ei ületa ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt 10 000 eurot.

7.4.13. Peale punktis 7.4.12 nimetatud muudatuste koostööd tehmisel esitab toetuse saaja viie tööpäeva jooksul muudetud eelarve koos RA koostööd tehmisel RÜ-le.

7.5. Toetuse kasutamisega seotud teabe ja aruannete esitamine

7.5.1. Toetuse saaja esitab RÜ-le TAT vahearuarande koos lisadega e-toetuse keskkonna vahendusel üldjuhul iga aasta 20. jaanuariks ja 15. juuniks. Kui keskkonna töös esineb tehniline viga, mis takistab aruarande tähtaegset esitamist, loetakse aruarande esitamise tähtsaks järgmine tööpäev peale vea kõrvaldamist.

7.5.2. Toetuse saaja esitab RÜ-le TAT lõpparuande e-toetuse keskkonna vahendusel kõige hiljem 17. jaanuaril 2024. Kui keskkonna töös esineb tehniline viga, mis takistab aruarande tähtaegset esitamist, loetakse aruarande esitamise tähtsaks järgmine tööpäev peale vea kõrvaldamist.

7.5.3. Kui vahearuarande ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud, esitatakse vaid lõpparuanne.

7.5.4. RÜ kontrollib 20 tööpäeva jooksul vahe- või lõpparuande laekumisest, kas aruanne on vormikohane ja nõuetekohaselt täidetud.

7.5.5. Kui vahearuarandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ TAT vahearuarande.

7.5.6. Vahearuan­des puuduste esi­nemise korral annab RÜ toetuse saajale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning RÜ kinnitab TAT vahearuan­de viie tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist.

7.5.7. Kui TAT lõpparuandes puudusi ei esine, teavitab RÜ viie tööpäeva jooksul RA-d nõuetekohase lõpparuande esitamise­st. RA-l on õigus esitada viie tööpäeva jooksul omapoolsed seisukohad RÜ-le. Kui RA hinnangul lõpparuandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ lõpparuande.

7.5.8. Lõpparuandes puuduste esi­nemise korral annab RÜ toetuse saajale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks.

7.5.9. TAT aruan­des kajastatav info tuleb e-toetuse keskkonna aruan­de vormilt.

7.5.10. Toetuse saaja esitab RÜ-le vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 24 punktile 7 tegevustes osalejate andmetega andmekorje vormid iga kvartali lõpu seisuga kvartalile järgneva teise nädala lõpuks.

7.6. Finan­tskorrektsioonid

7.6.1. RÜ teeb finan­tskorrektsioone vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 45–47.

7.6.2. Toetuse tagasimaksmine toimub vastavalt struktuuritoetuse seaduse §-dele 48–49.

7.7. Vaiete menetlemine

7.7.1. RA otsuse või toimingu vaide menetleja on RA.

7.7.2. RÜ otsuse või toimingu vaide menetleja on RÜ.

7.8. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi

Käesoleva TAT raames antav toetus ei ole riigiabi.

8. Riskide hindamine

Risk	Tegevus riskide maandamiseks
Hankemenetluses ei leita kvalifitseeruvaid uuringute ja analüüside tegijaid.	Riski maandamiseks on vajalik omada ülevaadet käimasolevatest ja planeeritavatest uuringutest ning planeerida tegevusi, arvestades, et pakkujate hulk on piiratud.
Uuringutes ei ole vastanute arv piisav kogu sihtrühma kohta käivate üldistuste tegemiseks.	Hangete lähteülesannetes nähakse ette sihipärane tegevus valimisse sattunute vastamiseks kättesaamiseks (nt küsitleja korduvkülastus) ja selleks vajalikud finantsvahendid.
Hangetega ei leita sobivaid koostööpartnereid teenuse üleriigiliseks tagamiseks.	Asjakohane ja piisav teavitustöö võimalike pakkujate hulgas, koostöö soodustamine, sh ühispakkumise võimaluste selgitamine, arvestades, et teenuse ühtlane kvaliteet oleks samal ajal tagatud.
Teenuse osutamise ebaühtlane kvaliteet.	Üle riigi ühtlase kvaliteedi tagamiseks on vajalik teenuste kirjeldamine. Teenuseosutajatega seonduvate riskide maandamiseks on vajalik kehtestada riske maandavad nõuded teenuseosutajate suhtes.
Teenuseosutajad ei suuda tagada piisavas mahus teenuste osutamist.	Nõutud mahud fikseeritakse teenuseosutajatega sõlmitavates lepingutes. Pidev teenuseosutamise seonduvate näitajate täitmise jälgimine võimaldab välja selgitada probleeme ning leida lahendusi.
Sihtrühma väike huvi teenuste vastu ja vähene osalemine teenuste saamises.	Risk on minimaalne, kuna tugiteenused on sihtrühma poolt oodatud. Risk võib olla piirkondlik ning seda tuleb maandada piisava teavitustegevusega sihtrühmale usaldusväärsete isikute kaudu.
Asendushoolduse strateegiliste eesmärkide ja pikaajaliste tulemuste saavutamise olukorras, kus erinevate tegevuste eest vastutavad erinevad partnerid.	Riskide maandamiseks on vajalik Sotsiaalministeeriumi koordineeritav koostöö eri osapoolte vahel, et saavutada nii TAT näitajaid kui ka asendushoolduse pikemaajalisi strateegilisi eesmärgi.
Teenuste jätkusuutlikkuse tagamine peale rahastamisperioodi lõppemist.	Eelarvevahendite õigeaegne planeerimine riigieelarvesse ning vajalikkuse põhjendamiseks tegevuste mõjususe hindamine.

9. Lisad

TAT tegevuste detailne kirjeldus – lisa 1 vorm A

TAT finantsplaan ja eelarve kulukohtade kaupa – lisa 1 vorm B